

OPĆE LEKCIJE ZA SVAKOG MUSLIMANA

(Komentar knjige)

<Bosanski – Bosnian – بوسني>



Abdul-Aziz b. Abdullah b. Baz

Komentar:

Abdul-Aziz b. Davud El-Fajiz



Prijevod:

Senad Muhić

Revizija:

Fejzo Radončić

شرح الدروس المهمة لعامة الأمة



عبد العزيز بن عبد الله بن باز

شارح

عبد العزيز بن داود الفايز



ترجمة: سناد موهيتش

مراجعة

فيزو رادونتشيش

PREDGOVOR

U ime Allaha Milostivog, Samilosnog!



Hvala Allahu, Gospodaru svijetova, neka su salavat i selam na poslanika Muhammeda, njegovu porodicu, ashabe i sve one koji slijede njegov put. Nakon što sam proučio komentar uvaženog šejha Abdul-Aziza El-Fajiza na moju knjigu: *Opće lekcije za svakog muslimana*, zaključio sam da se radi o korisnom djelu i poučnim komentarima. Molim Allaha da mu poveća nagradu, znanje i uputu, te da ova knjiga bude korisna muslimanima. Neka je salavat i selam na poslanika Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe.

Abdul-Aziz b. Baz

Uvod prvom izdanju

Zahvala pripada Allahu Uzvišenom, od Njega pomoć i oprost tražimo i Njemu se kajemo. Allahu se utičemo od zla nas samih i zla naših loših postupaka. Koga Allah uputi, on je, uistinu, upućen, a koga On u zabludi ostavi, taj neće naći upućivača. Svjedočim da nema istinskog Boga osim Allaha i da On nema sudruga i svjedočim da je Muhammed, Njegov rob i poslanik, neka je na njega, njegove ashabe i porodicu mir i blagoslov.

O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani! (Alu Imran, 102)

O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte - s imenom čijim jedni druge molite - i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi. (Kur'an, En-Nisa, 1)

O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehе vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovom bude pokoravao - postići će ono što bude želio. (Kur'an, El-Ahzab, 70-71)

A zatim:

Kada sam došao do knjige *Opće lekcije za svakog muslimana*, čiji je autor uvaženi šejh Ibn-Baz, razmišljao sam o njenom komentaru, iz razloga što je sadržaj ove knjige veoma važan i koristan za svakog muslimana. Ova knjiga predstavlja poslanicu svakom pojedincu ovog ummeta, bez obzira radilo se o muškarcu ili ženi, učitelju ili učeniku. Nakon što sam klanjao istiharu i tražio savjet od učenih ljudi koji su me podržali u mojoj namjeri, čvrsto sam odlučio da ću komentarisati ovo djelo, te sam nakon toga toga zatražio i dozvolu od samog šejha Ibn-Baza, koji mi je to dozvolio. I pored činjenice da se radi o knjizi koja nije napisana na velikom broju stranica, ona ipak sadrži glavne postavke vezane za islamsko vjerovanje, šerijatsko-pravna pitanja, kao i pojašnjenje načina ponašanja kojim bi se trebao okтити svaki musliman.

Poslanica je zaključena sa temama vezanim za opasnost širka i grijeha, te njihovim vrstama. Dakle, u stranicama poslanice je sadržano sve ono što bi jednog muslimana trebalo zanimati, a vezano je za vjerovanje, obrede i ponašanje. Upravo zbog njene tematike ova knjiga i zaslužuje naziv: *Opće lekcije za svakog muslimana*.

Komentar koji sam dao na ovu knjigu nije ni previše dug kako bi čitaoca umorio, a niti je previše kratak. Imao sam za cilj da se ovim djelom i njegovim tumačenjem okoriste imami u džamijama, tako što će ga čitati svojim džematlijama, ili pak roditelji, odnosno studenti prenoseći ga širim masama.

Trudio sam se da svako pitanje bude zasnovano na nekom od šerijatskih dokaza, onoliko koliko je to bilo u mogućnosti, a komentar sam nazvao *El-ahkam-l-mulimmeh ala-d-durusi-l-muhimmeh*.

Šejh Ibn-Baz je na ovaj komentar ostavio određene opaske i napomene koje sam označio kako bi se razlikovale od ostalog teksta.

Na kraju, želim od svakog onoga ko dođe do ove knjige i bude imao određene prijedloge i napomene, da nam se javi i upozna nas sa njima.

Molim Allaha Uzvišenog da ovo djelo kao i njegov komentar budu od koristi muslimanima, te da moj trud učini iskrenim, i u ime Njega.

Također, molim Allaha da nagradi i autora poslanice koju sam prokomentarisao i da nas sastavi sve zajedno na najvišem stepenu Dženneta, sa poslanicama, šehidima, iskrenim i dobrim vjernicima. Neka je salavat i selam na poslanika Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe.¹

Abdul-Aziz b. Davud El-Fajiz

¹ Ovaj uvod sam napisao još za života uvaženog Šejha Ibn-Baza, Allah mu se smilovao i nastanio ga u džennetskim prostranstvima.

Prva lekcija

Suru El-Fatihu i ono što je moguće od kratkih sura, od sure Ez-Zilzal do sure En-Nas treba čitati, naučiti, ispravno izgovorati, zapamtiti, te se upoznati sa značenjima koja je obavezno znati i razumjeti.

Komentar

Šejh u ovoj prvoj lekciji spominje da je svaki musliman, shodno svojim mogućnostima, obavezan se podučiti suri El-Fatih i drugim kratkim surama. Suru El-Fatih je obavezan naučiti svaki musliman ponaosob, jer bez učenja te sure namaz nije ispravan, kao što se to navodi u hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojeg ćemo kasnije spomenuti.

Onaj ko ljude podučava ovoj suri treba da se pridržava sljedećih koraka:

Da ih poduči čitanju, ukoliko ne znaju, a ukoliko su sposobni da je čitaju, onda treba da ispravi eventualne greške koje se dešavaju prilikom čitanja.

Potom treba da pristupe učenju ove sure napamet, a to mogu na sljedeći način:

Da učitelj uči ovu suru lijepo i razgovijetno, a da učenici za njim ponavljaju, sve dok je ne nauče. Nakon što to privede kraju, treba im pojasniti značenja te sure, kako bi je razumjeli.

Poslije će, ako je to u mogućnosti, da ih upozna sa propisima koji se mogu zaključiti iz te sure.

Primjer tome, kada se radi o suri El-Fatih, jeste da ih upozna sa propisom učenja te sure u namazu, da je ona rukn (temelj) namaza, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: „**Nema namaza onaj ko ne prouči suru El-Fatih.**“²

² Bilježi Buhari, br. 723., i Muslim, br. 394., od Ubade b. Samita, radijallahu 'anhu.

Također, treba im kazati da je jedan od principa u vezi kojeg su saglasni svi učenjaci prvih generacija, vjerovanje u Allahova imena i svojstva, koja su potvrđena kur'ansko-hadiskim tekstovima, bez govora o načinu i kakvoći tih imena i svojstava, i bez njihovih iskrivljavanja, te bez poređenja i potpunog negiranja.

Potom treba ih upoznati da je ibadet sveobuhvatni naziv za svaku riječ ili postupak koji je drag Uzvišenom Allahu.

Jedna od pouka sure El-Fatiha koju mora poznavati svaki musliman jeste da ibadet pomiješan sa širkom neće biti prihvaćen.

Muslimanu se pored ovoga, mora staviti do znanja, da treba biti svjestan Sudnjeg dana, jer će mu ta svijest pomoći da što više bude pokoran i da se u što većoj mjeri grijeha kloni.

Sve ovo što smo kazali, po pitanju učenja i poznavanja značenja, vrijedi i za ostale sure.

Druga lekcija

Treba se upoznati sa kelimei-šehadetom koji glasi: *Lā ilāhe illellāh Muhammedun resulullāh*, te sa tumačenjem istog, kao i njegovim šartovima (uslovima).

Značenje šehadeta je:

Lā ilāhe – nema istinskog Boga, a time se negira sve što se obožava pored Allaha,

Illellāh – osim Allaha, potvrđujući istinsko božanstvo i obožavanje samo Allaha Koji nema sudruga.

Komentar

U ovoj lekciji šejh spominje kelimei-šehadet, tj. riječi: *Lā ilāhe illellāh Muhammedun resulullāh*.

Prvo: Stepen i mjesto ovih riječi

Ove riječi predstavljaju prvi temelj na kojem počiva islam.

Ibn-Omer, radijallahu 'anhuma, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Islam je izgrađen na pet stvari: svjedočenju da nema istinskog Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, postu mjeseca ramazana i hodočašću Kabe za onoga ko je u mogućnosti.**“³

Dakle, kelimei-šehadet je temelj islamske vjere i prva obaveza koju jedan rob treba da ispuni, jer ispravnost svih drugih djela zavisi od ispravnosti ovih riječi.

Drugo: Značenje

Ove riječi znače:

Niko pored Allaha ne zaslužuje da istinski bude obožavan. Nije dovoljno da se ove riječi tumače na način da se kaže: Nema tvorca mimo Allaha ili niko drugi ne daje opksrbu mimo Njega, iz sljedećih razloga:

³ Bilježi Buhari, br. 8., i Muslim, br. 16.

Mušriki Mekke su priznali da je samo Allah Stvoritelj, ali i pored toga, nije im nimalo koristilo njihovo uvjerenje. Oni su znali pravo značenje kelimei-šehadeta i upravo zbog toga nisu prihvatili Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, naredbu da izgovore te riječi.

Čudno je stanje nekih ljudi koji žive u današnjem vremenu, koji izgovaraju ove riječi, ali ne poznaju njihovo značenje, pa se u svojim dovama obraćaju dobrim ljudima u kaburovima (turbetima), a sebe smatraju pravim monoteistima (muvehhidima).

Treće: Ruknovi (temelji) ovih riječi

Postoje dva temelja, a oni su negacija i potvrda. Negacija je u riječima: *nema (istinskog) boga*, iz čega se razumije da niko pored Allaha ne treba da bude obožavan, dok je potvrda u riječima: *osim Allaha*, iz čega proizilazi da jedino On zaslužuje da bude obožavan.

Četvrto: Vrijednost riječi *lā ilāhe illellāh*

Vrijednost ovih riječi je ogromna, jer ko ih iskreno izgovori, ući će u Džennet. Ko ove riječi izgovori lažno, njegov život i imetak neće se dirati, a takav će kod Allaha račun polagati. On ima status licemjera. To je rečenica koja je i pored svoje kratkoće sadržajna, lahko ju je izgovoriti, a teška će biti na vagi Sudnjeg dana, kada se djela budu mjerila.

Vrijednost ovih riječi je ogromna, a neke od njih spominje i Ibn-Redžeb u svome djelu *Kelimetu-l-ihlas*. Za svaku vrijednost, spomenuo je argument.

Tim riječima kupuje se Džennet, kome budu posljednje ove riječi, ući će u Džennet, tim riječima se spašava od Vatre, zbog njih se grijesi opraštaju i brišu, one predstavljaju najljepše i najbolje djelo, njima se ruši svaka prepreka na putu ka Allahu, to su riječi iskrenosti koju Allah potvrđuje onima

ko ih izgovori, to su najbolje riječi koje je izgovorio neki od vjerovjesnika, *lā ilāhe illellāh* je najbolji zikir, najbolje djelo koje se najviše vrijednuje, izgovaranje tih riječi ima vrijednost kao da je čovjek roba oslobodio, njima se štiti od šejtana, od patnje u kaburu i strahota na Sudnjem danu, te riječi će biti simbol vjernika i njihova oznaka kada ustanu iz kaburova, pomoću njih se otvaraju sva džennetska vrata, pa čovjek može da bira na koja će ući, i ukoliko neko od onih koji budu svjedočili ove riječi, a zbog svojih velikih grijeha, uđe u Vatru, neće vječno u njoj boraviti.⁴

Peto: Šta proizilazi iz svjedočenja da je Muhammed Allahov Poslanik?

Iz tog svjedočenja proizilazi vjerovanje u njega, u sve ono o čemu nas je obavijestio, pokornost njegovim naredbama, ostavljanje onoga što je zabranio i davanje prednosti njemu u odnosu na sve ostale ljude.

Šesto: Uslovi ispravnosti riječi *Lā ilāhe illellāh*

Prenosi Ubade b. Samit da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Ko svjedoči da nema istinskog Boga osim Allaha, Jedinog, koji nema druga, i da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik, i da je Isaa Njegov rob i Njegov poslanik i Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio, i život mu udahnuo, i da je Džennet istina i Džehennem istina, Allah će ga uvesti u Džennet, prema onome što je radio.**“⁵

Šejh u nastavku druge lekcije je kazao:

Što se tiče šartova *Lā ilāhe illellāh* to su:

- **Znanje - koje je suprotno neznanju;**

⁴ Pogledati Poslanicu o riječima *lā ilāhe illellāh*, koju je napisao šejh Fevzan.

⁵ Bilježi Buhari, br. 3252., i Muslim, br. 28.

- **Ubjeđenje - koje je suprotno sumnji;**
- **Iskrenost - koja je suprotna širku, tj. pridruživanju Allahu nečeg/nekog drugog;**
- **Potvrda - koja je suprotna negiranju;**
- **Ljubav - koja je suprotna mržnji;**
- **Naklonosti ili predanost - koja je suprotna ostavljanju;**
- **Prihvatanje - koje je suprotno odbijanju;**
- **Nevjerovanje u sve drugo što se obožava-pored Allaha;**

Komentar

Islamski učenjaci navode sedam uslova, a neki dodaju i osmi, kao što je to učinio autor ove poslanice.

Prvi uslov: Znanje

Ukoliko rob zna da jedino Allah zaslužuje da bude obožavan i da je obožavanje nekoga pored njega ništavno, onda je razumio značenje ovih riječi.

Allah Uzvišeni kaže:

Znaj da nema boga osim Allaha! (Kur'an, Muhammed, 19)

...moći će samo oni koji Istinu priznaju, oni koji znaju. (Kur'an, Ez-Zuhruf, 86)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: „**Ko umre, a zna da nema istinskog boga mimo Allaha, ući će u Džennet.**“⁶

Drugi uslov: Ubjeđenje

Svako onaj ko izgovori riječi *ila ilahe illellah*, mora da bude ubjeđen srcem u njihovu ispravnost, tj. mora čvrsto vjerovati da samo Allah zaslužuje svaki vid obožavanja, i da niko pored Njega na to nema pravo.

⁶ Bilježi Muslim, br. 26., od Osmana, radijallahu 'anhu.

Allah Uzvišeni kaže:

...i onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, i onima koji u onaj svijet budu čvrsto vjerovali. (Kur'an, El-Bekare, 4)

Ebu-Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Obraduj Džennetom onoga koga sreteneš iza zidina ove bašče, a da svjedoči Lā ilāhe illellāh, i srcem vjeruje u te riječi.**“⁷

Treći: Prihvatanje

Ovo znači prihvatanje svega što proizilazi iz ovih riječi, kao što Uzvišeni Allah kaže: ***Recite: Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama.*** (Kur'an, El-Bekare, 136)

Četvrti: Naklonost ili predanost

Treba biti naklonjen i predan Allahu u svemu, na što ukazuju ove riječi. Uzvišeni Allah kaže: ***Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno preda Allahu, čineći još i dobra djela.*** (Kur'an, En-Nisa, 125)

Onaj ko se sasvim preda Allahu, a uz to čini dobra djela, uhvatio se za najčvršću vezu. (Kur'an, Lukman, 22)

Peti: Potvrda (istinitost)

Ovaj uslov znači da čovjek potvrdi istinitost svoga vjerovanja u Allaha, istinitost svoga ubjeđenja, riječi i onoga čemu poziva.

Uzvišeni Allah kaže: ***O vjernici, bojte se Allaha i budite s onima koji su iskreni!*** (Kur'an, Et-Tevbe, 119)

Šesti: Iskrenost

Sva djela i postupci koje čovjek čini moraju biti urađeni iskreno u ime Allaha, bez bilo kakvih neispravnih namjera.

⁷ Bilježi Muslim, br. 31.

Uzvišeni Allah kaže: *A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju.* (Kur'an, El-Bejjine, 5)

Ebu-Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „Najsretniji ljudi koji će zaslužiti moj šefaaf su oni koji kažu 'la ilahe illallah,' iskreno iz srca.“⁸

Sedmi: Ljubav

Ljubav prema svemu što se razumije iz ovih riječi, ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, iznad koje ne smije biti nijedna druga ljubav.

Allah Uzvišeni kaže: *Ima ljudi koji su mjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha.* (Kur'an, El-Bekare, 165)

Osmi: Nevjerovanje u sve drugo što se obožava-pored Allaha

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Ko kaže *Lā ilāhe illellāh* i zanegira sve što se obožava mimo Njega, imetak i život su mu sveti, a račun će kod Allaha polagati.“⁹

⁸ Bilježi Buhari, br. 99.

⁹ Bilježi Muslim, br. 23.

Treća lekcija

Šest je temelja (ruknova) imana (vjerovanja)

- **Da vjeruješ u Allaha,**
- **Njegove meleke,**
- **Njegove knjige,**
- **Njegove poslanike,**
- **Sudnji dan i**
- **Vjerovanje da je odredba, dobra i loša, od uzvišenog Allaha.**

Komentar

Dokaz za ovo je hadis Džibrila u kojem je pitao o imanu, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Sudnji dan i da vjeruješ da je odredba, bila dobra i loša da od uzvišenog Allaha.**“¹⁰

Vjerovanje u Allaha obuhvata četvero:

Prvo: Vjerovanje da Allah postoji

Na postojanje Allaha ukazuju neiskvarena priroda, razum, šerijatski tekstovi i materijalni dokazi.

Neiskvarena priroda/fitra

U svakom stvorenju je uređeno vjerovanje u Tvorca, i ovo je čovjekova neiskvarena priroda koja se mijenja samo pod uticajem vanjskih faktora, kao što Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

„**Svako dijete se rađa u pravoj vjeri, ali ga njegovi roditelji učine jevrejom, kršćaninom ili vatropoklonikom.**“ (Bilježi Buhari)

U svakom stvorenju je uređeno vjerovanje u Tvorca, i ovo je čovjekova neiskvarena priroda koja se mijenja samo pod

¹⁰ Bilježi Muslim, br. 8., od Omera, radijallahu 'anhu.

uticajem vanjskih faktora, kao što Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

„Svako dijete se rađa u pravoj vjeri, ali ga njegovi roditelji učine jevrejom, kršćaninom ili vatropoklonikom.“ (Bilježi Buhari)¹¹

Razum

Sva stvorenja moraju imati nekoga ko ih je stvorio. Nemoguće je da nešto samo sebe stvori, niti da nastane slučajno, bez bilo kakvog povoda.

Šerijatski dokazi ukazuju na postojanje Allaha. Sve nebeske Knjige su govorile o tome i potvrđuju ovu činjenicu, a najbolja od njih je Kur'an. Također, i svi poslanici su ovo potvrđivali, a pečat tome je bio najbolji od svih njih, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Materijalni dokazi ukazuju na postojanje Allaha dvojako:

Prvo: Veoma često čujemo kako su nečije dove uslišane, što jasno ukazuje na Allahovo postojanje.

Drugo: Nadnaravna djela koja su činili poslanici za koja su ljudi čuli ili ih vidjeli, jasan su pokazatelj postojanja Allaha.

Drugo: Vjerovanje da je Allah Gospodar svega

Ovo označava da je On jedini Gospodar svega što postoji, koji nema suparnika u vlasti, niti ima pomagača.

Gospodar (Rabb) je onaj koji stvara, vlada svime i upravlja. Nema tvorca osim Allaha, nema vladara osim Njega, niti ima nekoga ko upravlja mimo Njega.

Allah Uzvišeni kaže: *Samo On stvara i upravlja!* (Kur'an, El-E'araf, 54)

¹¹ Bilježi Buhari, br. 1292. 1293., i Muslim, br. 2658., od Ebu-Hurejre.

*To vam je, eto, Allah. Gospodar vaš, carstvo je Njegovo!
A oni kojima se, pored Njega, klanjate ne posjeduju ništa.*
(Kur'an, Fatir, 13)

Treće: Vjerovanje da je samo Allah Bog

Ovo podrazumijeva vjerovanje da je On istinski Bog koji nema sudruga. Ilah ili bog je onaj kome srca teže, obožavajući ga, iz ljubavi i poštovanja.

Allah Uzvišeni kaže: *A vaš Bog - jedan je Bog! Nema boga osim Njega, Milostivog, Samilosnog!* (Kur'an, El-Bekare, 163)

Mi smo poslali Nuha narodu njegovom. O narode moj, - govorio je on - Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate! (Kur'an, El-E'araf, 59)

Četvrto: Vjerovanje da On posjeduje lijepa imena i savršena svojstva

Ovo podrazumijeva potvrđivanje i vjerovanje u sva Allahova imena i svojstva koja su spomenuta u kur'ansko-hadiskim tekstovima, onako kako to Njemu dolikuje, bez govora o načinu i kakvoći i bez iskrivljavanja, te bez poređenja i potpunog negiranja.

Allah Uzvišeni kaže: *Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.* (Kur'an, Eš-Šura, 11)

Plodovi vjerovanja u Allaha Uzvišenog

Prvi: Potvrda Allahove jednoće, iz čega proizilazi da se čovjek ne nada, niti da se boji, a niti da obožava bilo koga mimo Allaha.

Drugi: Potpuna ljubav prema Allahu, kroz poznavanje značenja na koja ukazuju Njegova imena i svojstva.

Treći: Obožavanje Allaha kroz činjenje onoga što nam je naredio i udaljavanje od onoga što nam je zabranio.

Vjerovanje u meleke

Meleki su bića koja pripadaju nevidljivom svijetu, koja obožavaju Allaha i nemaju nikakvih osobina božanstvenosti. Allah ih je stvorio od svjetlosti i učinio ih Njemu potpuno pokornim, te im dao snagu kako bi mogli izvršavati Njegove naredbe. Njihov broj zna samo Uzvišeni Allah.

Vjerovanje u meleke obuhvata četiri stvari:

Prva: Vjerovanje u njihovo postojanje

Druga: Posebno vjerovanje u one meleke čija imena znamo, poput Džibrila i općenito vjerovanje u meleke čija imena ne znamo.

Treća: Vjerovanje u njihova svojstva koja su nam poznata. Oni su najjača Allahova vojska, cijenjeni robovi, ima onih koji stoje u saffovima, koji slave Allaha, svako od njih ima svoj stepen, iznad kojeg i ispod kojeg ne može ići.

Četvrta: Vjerovanje u njihova zaduženja koja smo spoznali putem Kur'ana i Sunneta, a koja izvršavaju po Allahovom naređenju, poput zaduženja meleka smrti da uzima duše.

Vjerovanje u knjige

Ovdje se misli na knjige koje je Allah objavio poslanicima, kao milost i uputstvo stvorenjima, kako bi ostvarili sreću i na ovome, a i na budućem svijetu.

Vjerovanje u knjige obuhvata četvero:

Prvo: Vjerovanje da ih je Allah uistinu objavio.

Drugo: Posebno vjerovanje u knjige čija imena znamo, poput Kur'ana koji je objavljen Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Tevrata koji je objavljen Musau, alejhisselam.

Treće: Vjerovanje u ono što je u njima kazano, ako se potvrdi ispravnost toga, poput vjerovanja u sve ono što je

kazano u Kur'anu, kao i vjerovanja u ono što nije iskrivljeno od prijašnjih knjiga.

Četvrto: Postupanje po onome što je u njima kazano, ako nije derogirano, te prihvatanje i zadovoljstvo sa onim što je u njima spomenuto, bez obzira da li razumjeli mudrost toga ili ne. I ubjeđenje da su sve prijašnje knjige derogirane Kur'anom.

Allah Uzvišeni kaže:

A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije nje objavljene i da nad njima bdi. (Kur'an, El-Maide, 48)

Plodovi vjerovanja u Allahove knjige

Prvi: Spoznaja Allahove brige o Svojim robovima, iz razloga što je poslao knjige koje će voditi ljude kroz život.

Drugi: Spoznaja Allahove mudrosti u propisivanju, a to vidimo iz toga što je svakom narodu objavljujivao ono što mu odgovara u datom trenutku.

Allah Uzvišeni kaže: *Svima vama smo zakon i pravac propisali.* (Kur'an, El-Maide, 48)

Treći: Zahvala na Allahovoj blagodati.

Vjerovanje u poslanike

Rusul ili poslanici su množina od riječi resul ili poslanik, a označava osobu koja je poslana da dostavi nešto. Poslanici su osobe kojima je Allah dostavio poslanicu i naredio im da je prenosu ljudima. Prvi poslanik je Nuh, alejhisselam, a zadnji je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Nije postojao nijedan narod, a da mu Allah nije poslao poslanika sa vjerozakonom specifičnim za dotični narod ili pak vjerovjesnika koji je imao za cilj da obnovi prethodni vjerozakon.

Allah Uzvišeni kaže: *Mi smo svakom narodu poslanika poslali: Allahu se klanjajte, a kumira se klonite!* (Kur'an, En-Nahl, 36)

A nije bilo naroda kome nije došao onaj koji ga je opominjao. (Kur'an, Fatir, 24)

Poslanici su ljudi, stvorenja koja nemaju nikakvih božanskih osobina.

Oni imaju ljudska obilježja i osobine i dešava im se sve ono što se dešava običnim ljudima, poput bolesti, smrti, potrebe za hranom i pićem i sl.

Vjerovanje u poslanike obuhvata četiri segmenta:

Prvi: Vjerovanje da je njihova poslanica od Allaha i da je istinita.

Ko ne vjeruje u samo jednog poslanika, ima status kao da ne vjeruje u sve njih, kao što kaže Uzvišeni Allah: ***I Nuhov narod je smatrao lažnim poslanike.*** (Kur'an, Eš-Šu'ara, 105)

Drugi: Posebno vjerovanje u poslanike čija imena znamo, poput Muhammeda, Ibrahima, Musaa, Isaa, i Nuha, koji se inače smatraju najodabranijim poslanicima.

U one poslanike čija imena ne znamo, vjerujemo općenito.

Allah Uzvišeni kaže: ***I prije tebe smo poslanike slali, o nekima od njih smo ti kazivali, a o nekima ti nismo kazivali.*** (Kur'an, El-Mu'min, 78)

Treći: Vjerovanje u ispravne predaje koje su do nas od njih prenešene.

Četvrti: Rad po vjerezakonu poslanika koji nam je poslan, a to je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Plodovi vjerovanja u poslanike

Prvi: Spoznaja Allahove milosti i brige prema Svojim robovima, a to se vidi iz činjenice da je poslao poslanike kako bi ih uputili na Pravi put, te pojasnili način činjenja ibadeta Allahu.

Drugi: Zahvalnost Allahu Uzvišenom na ovoj velikoj blagodati koju nam je ukazao.

Treći: Ljubav prema poslanicima i iznošenje pohvale njima onako kako to dolikuje. Dakle, moramo ih voljeti i cijeniti, jer oni

su od Allaha dostavili poslanicu, obožavali Ga i druge na to podsticali.

Vjerovanje u Sudnji dan

Sudnji dan je dan kada će ljudi biti proživljeni, polagati račun i biti nagrađeni ili kažnjeni.

Nazvan je el-jevmu-l-ahir/zadnji dan, jer nema dana nakon njega.

Vjerovanje u Sudnji dan obuhvata troje:

Prvo: Vjerovanje u proživljenje, čiju ispravnost potvrđuju Kur'an, hadis i jednoglasan stav učenjaka.

Drugo: Vjerovanje u polaganje računa, nagradu i kaznu. Čovjek će polagati račun za svoja djela i biće nagrađen ili kažnjen shodno njima. Na ovu činjenicu ukazuju Kur'an, sunnet i jednoglasan stav muslimana.

Treće: Vjerovanje u postojanje Dženneta i Džehennema i da je jedno ili drugo vječno boravište za ljude.

U vjerovanje u Sudnji dan ulaze i događaji poslije smrti, poput kaburskog iskušenja, kaburske patnje i uživanja.

Plodovi vjerovanja u Sudnji dan

Prvi: Strah od grijeha, jer nas oni vode ka Allahovoj kazni.

Drugi: Želja da se što više bude pokoran Allahu, s namjerom da se dobije Njegova nagrada.

Treći: Vjerovanjem u Sudnji dan, vjernik zna da, ukoliko ga na ovome svijetu prođu neka dobra, da će mu to biti nadoknađeno u Džennetu.

Vjerovanje u kader (Allahovu odredbu)

Kader je Allahova odredba svega što se dešava, zasnovana na Njegovom znanju i mudrosti.

Vjerovanje u kader obuhvata četiri stvari:

Prva: Vjerovanje da Uzvišeni Allah zna sve i pojedinačno i općenito, bez obzira da li se radilo o onome što On čini ili što čine Njegovi robovi.

Druga: Vjerovanje da je sve to zapisano u Ploči pomno čuvanoj. O ove dvije stvari, Uzvišeni Allah kaže:

Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji? To je sve u Knjizi; to je, uistinu, Allahu lahko! (El-Hadž, 70)

U Muslimovom Sahihu navodi se hadis od Abdullaha b. Amra b. El-Asa, u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „**Allah je zapisao sve što će se dešavati, još pedeset hiljada godina prije nego što je stvorio nebesa i Zemlju.**“¹²

Treća: Vjerovanje da svi događaji i pojave bivaju Allahovom voljom i htijenjem, bez obzira da li se radilo o onome što On čini ili što čine Njegova stvorenja. Uzvišeni kaže: ***Gospodar tvoj stvara šta hoće, i On odabira.*** (Kur'an, El-Kasas, 68)

Četvrta: Vjerovanje da su sva Allahova stvorenja i sve što rade, sve njihove osobine i pokreti stvoreni od strane Njega.

Allah Uzvišeni kaže: ***Allah je Stvoritelj svega i On upravlja svim.*** (Ez-Zumer, 62)

Plodovi vjerovanja u Allahovu odredbu

Prvi: Oslanjanje na Allaha prilikom činjenja onoga što je čovjeku potrebno, jer sve zavisi od Njegove odredbe.

Drugi: Čovjeku ne treba da se pojavi samoljublje ukoliko postigne svoj cilj, jer to je Allahova odredba koju je Allah odredio. Smatranjem da je to čovjekova zasluga, zaboravlja se zahvalnost Allahu.

¹² Muslim, br. 2653.

Treći: Smirenost i spokoj kada je u pitanju Allahova odredba. U ovakvom stanju čovjek ne tuguje ako ne ostvari nešto što mu je drago ili ga pogoditi nešto što ne voli, jer zna da je to Allahova odredba koja se morala desiti.

Allah Uzvišeni kaže: *Nema nevolje koja zadesi Zemlju i vas, a koja nije, prije nego što je damo, zapisana u Knjizi - to je Allahu, uistinu, lahko - da ne biste tugovali za onim što vam je promaklo, a i da se ne biste previše radovali onome što vam On daje. Allah ne voli nikakve razmetljivce, hvalisavce.* (Kur'an, El-Hadid, 22-23)

Dvije su grupacije koje su skrenule kada je u pitanju Allahova odredba:

Džebrijje i oni kažu da je čovjek prisiljen da čini ono što čini i da nema ličnog izbora.

Kaderijje i oni smatraju da čovjek ima apsolutno pravo izbora i da Allahova volja i odredba nimalo ne utiče na njegov izbor.¹³

Oni su negirali da je Allah odredio i da zna šta će se desiti prije nego što se desi. I jedna i druga skupina su zabludjele po ovom pitanju.

¹³ Pogledati: Usejmin, *Šerhu Usuli-iman*.

Četvrta lekcija

Tri su vrste tevhida:

- **Tevhidur-rububijeh,**
- **Tevhudul-uluhijeh,**
- **Tevhidul-esmai ves-sifat.**

Komentar

Tevhid je obožavanje jedino Allaha Uzvišenog.

Tri su vrste tevhida:

Prva: Tevidu-r-rububijeh.

Ova vrsta podrazumijeva znanje i uvjerenje da je samo Allah Tvorac, Onaj koji opskrbljuje i ko svime upravlja. Sve ovo su potvrdili i mušriki Mekke, ali im to nije bilo dovoljno kako bi se ubrajali u muslimane.

Dokaz tome je ajet:

A ako ih zapitaš ko ih je stvorio, sigurno će reći: Allah!

(Kur'an, Ez-Zuhuf, 87)

Druga: Tevidu-l-esmai ve-s-sifat koji znači opisivanje Allaha Uzvišenog onako kako je Sebe opisao i kako Ga je opisao Njegov Poslanik, sallallahu alejhu ve sellem, na način kako to samo Njemu priliči.

Ovu vrstu su potvrdili neki mušriki, dok su je drugi iz neznanja i oholosti negirali.

Treća: Tevidu-l-uluhijeh, tj. obožavanje samo Allaha Uzvišenog koji nema sudruga, svakim vidom ibadeta, poput: ljubavi, straha, nade, oslanjanja, dove i dr. Ovu vrstu tevhida su odbili i negirali mušriki.¹⁴

U nastavku ove lekcije, šejh kaže:

Širk se, također, dijeli na tri vrste:

- **Veliki širk**
- **Mali širk**
- **Skriveni širk**

¹⁴ *El-Džami'u-l-ferid lil es'ileti ve-l-edžvibeti ala kitabi-t-tevhid*, str. 9

Od svojestvenosti velikoga širka jeste da on poništava sva dobra djela i da onaj ko umre na njemu i ne pokaje se od njega biće vječno u Vatri.

Rekao je Uzvišeni Allah: *A da su oni širk učinili, sigurno bi im propalo ono što su činili.* (Kur'an, El-En`am, 88.)

Mušriki nisu dostojni da Allahove džamije održavaju kad sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova će se poništiti i u Vatri će vječno ostati. (Kur'an, Et-Tevba, 17.)

Onaj ko umre sa velikim širkom, Allahu to neće oprostiti i njemu je ulazak u Džennet zabranjen, kao što kaže Uzvišeni Allah:

Allah neće oprostiti da Mu se širk čini, a oprostiće manje grijeha od toga kome On hoće. (Kur'an, En-Nisa`, 48.)

Onome ko Allahu širk čini, On će ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti; a nevjernicima neće niko pomoći. (Kur'an, El-Maide, 72.)

Od oblika velikoga širka je: dovljenje mrtvima i kipovima i traženje pomoći od njih i zavjetovanje njima, kao i prinošenje žrtvi njima i sl.

Što se tiče malog širka to je svako djelo koje je šerijatskim tekstom u Kur`anu ili Sunnetu potvrđeno i nazvano širkom, a ne spada u veliki širk. Primjer toga je mala količina rijaluka-pretvaranja u nekim djelima, zaklinjanje nečim pored Allaha, kao i govor: *Kako Allah želi i ti,* i sl.

Dokaz za ovaj oblik širka je govor Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem: „Najviše čega se plašim za vas je mali širk.“ Pa su ga upitali šta je to, a on je rekao: „Rijaluk ili pretvaranje.“¹⁵

¹⁵ Bilježe ga Ahmed, 5/428., Bejheki u *Šu'abu-l-iman*, 6831., preko Mahmuda ibn Lubejda el-Ensarija. Dobrim ga je ocijenio šejh Ibn-Baz, a nalazi se u djelu *Sahihu-t-tergibi ve-t-terhib*, 32.

Također, dokaz tome je i govor Allahovog Poslanika: „Onaj ko se zakune nečim mimo Allaha, učinio je širk.“¹⁶

Ibn-Omer prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, da je rekao: „Ko se zakune nečim mimo Allaha, učinio je kufr ili širk.“¹⁷

Allahov Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem, je također kazao: „Nemojte govoriti: 'Šta Allah hoće i šta hoće taj i taj.', nego recite: 'Šta Allah hoće, a zatim taj i taj.'“¹⁸

Ova vrsta širka ne čini počinioca otpadnikom od vjere, niti vječnim stanovnikom u Vatri, ali ona ipak čini manjkavom njegovu obaveznu potpunost tevhida.

Što se tiče treće vrste širka, a to je skriveni širk, dokaz za njega je govor Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem: „Želite li da vas obavijestim čega se više za vas bojim od lažnog mesiha Dedždžala?“, pa su rekli: „Želimo, Allahov Poslaniče.“ Rekao je: „Skriveni širk, a to je kada čovjek ustane da klanja, pa uljepša svoj namaz, zato što primjeti da ga ljudi gledaju.“¹⁹

Širk se, također, može podijeliti samo na dvije vrste:
a. Veliki širk

¹⁶ Bilježi ga Ahmed, 1/47., od Omera ibn el-Hattaba, radijallahu `anhu, a lanac prenosilaca ispravnim je ocijenio Ibn-Baz. Pogledati: *Es-silsiletu-s-sahiha*, 2042.

¹⁷ Bilježe Ebu-Davud, br. 3251., i Tirmizi, br. 1535., i kaže da je dobar. Lanac prenosilaca ispravnim je ocijenio Ibn-Baz, a nalazi se u djelu *Sahihu-t-tergibi ve-t-terhib*, 2952.

¹⁸ Bilježi ga Ebu-Davud, 4980., Ibn-Madže, 2118., od Huzejfe ibn Jemana, radijallahu `anhu. Lanac prenosilaca ispravnim je ocijenio Ibn-Baz, a nalazi se u djelu *Es-silsiletu-s-sahiha*, 137.

¹⁹ Bilježi ga Ahmed, 3/30., Ibn-Madže, 4204., preko Ebu-Se`ida el-Hudrija, radijallahu `anhu. Dobrim ga je ocijenio šejh Albani u djelu *Sahihu-t-tergibi ve-t-terhib*, 30.

b. Mali širk

U ovom slučaju, skriveni širk bio bi sadržan u ove dvije vrste, pa bi tako bio veliki u slučaju licemjera (munafika), jer oni sakrivaju svoje nevjerovanje, a ispoljavaju islam, pretvarajući se pred ljudima iz straha. Dok bi mali skriveni širk bio poput male količine rijaluka, kao što je došlo u hadisu Mahmuda b. Lubejda El-Ensarija koji je prethodio, kao i spomenuti hadis Ebu-Se`ida El-Hudrija.

A Allah je garant uspjeha.

Peta lekcija

Ruknovi ili temelji islama su: svjedočenje „la ilahe illellah Muhammedun resulullah“, obavljanje namaza, davanje zekata, post mjeseca ramazana i obavljanje hadždža, ako se za to ima mogućnost.

Komentar:

Nakon što je autor poslanice završio sa govorom o tevhidu i širku, te njihovim vrstama, pristupio je poglavlju koje govori o temeljima islama.

U hadisu kojeg prenosi Ibn-Omer, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „**Islam se temelji na pet principa: svjedočenju da je samo Allah istinski Bog i da je Muhammed, Njegov rob i poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadždža i postu ramazana.**“²⁰

Islam se temelji na pet (*ala hamsin*), tj. pet principa, a u drugoj verziji stoji: *ala hamsetin*, tj. na pet temelja. Primjer islama je kao primjer jedne građevine koja ima svoje temelje i stubove, bez kojih ta građevina ne može opstati. Ostali segmenti islama, samo upotpunjavaju tu građevinu.

Svjedočenje da je samo Allah istinski Bog i da je Muhammed, Njegov poslanik, znači vjerovanje u Allaha i Njegovog Poslanika.

U verziji kod Muslima stoji: „**Temelji se na pet stubova: smatranju da je samo Allah istinski Bog...**“

U drugoj verziji stoji: „**...smatranju da je samo Allah istinski Bog i negiranju svih božanstava mimo Njega.**“

Obavljanje namaza

Bilježi Muslim od Džabira da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Između čovjeka i nevjerstva i širka je ostavljanje namaza.**“²¹

²⁰ Bilježi Buhari, br. 8., i Muslim, 16.

²¹ Bilježi Muslim, br. 82.

U hadisu kojeg prenosi Muaz, stoji: „**Glavnina svega je Islam, a njegov temelj je namaz.**“²²

Prenosi se da je Abdullah b. Šekik kazao: „**Poslanikovi ashabi nisu smatrali nevjerstvom ostavljanje bilo kojeg vjerskog propisa, osim namaza.**“²³

Davanje zekata

Ovo je treći islamski stub, o kojem Allah Uzvišeni kaže: ***Molitvu obavljajte i zekat dajte.*** (Kur'an, El-Bekare, 43)

A naredeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da molitvu obavljaju, i da milostinju udjeljuju; a to je - ispravna vjera. (Kur'an, El-Bejnine, 5)

Post mjeseca ramazana

Ovo je četvrti islamski stub, o kojem Allah Uzvišeni kaže: ***O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili.*** (Kur'an, El-Bekare, 183)

Obavljanje hadždža

Ovo je peti islamski stub, o kojem Allah Uzvišeni kaže: ***Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje - pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome.*** (Kur'an, Alu Imran, 97)

Citirani hadis je jedno veliko pravilo na osnovu kojeg se upoznajemo sa islamskom vjerom.²⁴

²² Bilježi Ahmed, 5/231., i Tirmizi, br. 2616., i kaže da je hasen sahih, a nalazi se i u djelu *Es-silsiletu-s-sahiha*, 1122.

²³ Bilježi Tirmizi, br. 2622., a nalazi se i u djelu *Sahihu-t-tergibi ve-t-terhib*, 565.

²⁴ Pogledati, Abdullah El-Džarullah, *Erkanu-l-islam*, str. 7-8.

Šesta lekcija

Devet je šartova namaza (radnji koje moraju prethoditi namazu):

1. Islam;
2. Razum;
3. Punoljetnost;
4. Čistoća (abdest ili po potrebi gusul);
5. Uklanjanje nečistoće (sa tijela, odijela i mjesta gdje se klanja);
6. Pokrivanje stidnog mjesta;
7. Nastupanje vremena;
8. Okretanje ka kibli;
9. Nijjet-namjera (u srcu).

Komentar

Nakon što se autor u petoj lekciji osvrnuo na temelje islama, u šestoj lekciji je otpočeo govor o namaskim šartovima, jer je namaz najvažniji temelj islama nakon kelimei šehadeta.

Namaz nije ispravan osim uz ispunjavanje određenih (vanjskih) uslova:

1. Islam;
2. Razum;
3. Punoljetnost;

Dakle, namaz nije ispravan ukoliko ga obavlja nevjernik, jer su sva njegova djela ništavna, niti je ispravan nerazumnoj osobi (luđaku), jer ona nije šerijatski obveznik, a niti djetetu zbog njegovog nepunoljetstva. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: „Svojoj djeci naređujte namaz kada budu imala sedam godina.“²⁵

²⁵ Bilježi Ahmed, br. 2/187., Ebu-Davud, br. 495., od Abdullaha b. Amra. Nalazi se u *Sahihu-s-sunen*, 466.

4. Čistoća, shodno mogućnostima (abdest ili po potrebi gusul).

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: „**Bez čistoće namaz nije primljen.**“²⁶

5. Nastupanje vremena;

Allah Uzvišeni kaže: **Obavljaj molitvu kad Sunce s polovine neba krene.** (Kur'an, El-Isra, 78) Omer je govorio: „Namaz ima svoje vrijeme koje je uslov za njegovu ispravnost.“

Dokaz ovome je i predaja kada je Džibril predvodio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u namazima, pa je govorio: „Između ova dva vremena je namaz.“²⁷

6. Pokrivanje stidnog mjesta;

Ono mora biti pokriveno shodno mogućnostima i stidni dijelovi tijela se ne smiju odslikavati.

Allah Uzvišeni kaže: **O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete molitvu obaviti!** (Kur'an, El-E'araf, 31)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: „**Ne prihvata se punoljetnoj ženi namaz osim sa pokrivačem (preko tijela).**“²⁸

Navodi se da je Seleme b. Ekvea kazao: „**O Allahov Poslaniče, ja se bavim lovom i ponekad klanjam u samo jednoj košulji (haljini). Poslanik reče: 'Nije problem,**

²⁶ Bilježi Muslim, br. 224., preko Abdullaha b. Omera,

²⁷ Bilježi Ahmed, 3/330., Nesai, 526., preko Džabira. Ispravnim ga je ocijenio Ibn-Hibban, 1472. Nalazi se u djelu *El-Irva*, 250.

²⁸ Bilježi Ahmed, 6/218., Ebu-Davud, 641., Tirmizi, 377., Ibn-Madže, 655., od Aiše, radijallahu 'anha. Imam Tirmizi kaže da je hadis dobar, a ispravnim su ga ocijenili Ibn-Hujejme, 775., Ibn-Hibban, 1711., Hakim, 917. Nalazi se u djelu *El-Irva*, 268.

samo zakopčaj svoju košulju makar trnom.”“ Ova dva hadisa ispravnim je ocijenio Tirmizi.²⁹

Po jednoglasnom stavu učenjaka, kako navodi Ibn Abdul-Berr, nije ispravan namaz onome ko klanja sa nepokrivenim stidnim dijelovima tijela, a može da ih pokrije.

7. Uklanjanje nečistoće (sa tijela, odijela i mjesta gdje se klanja);

Allah Uzvišeni kaže: ***I haljine svoje očisti!*** (Kur'an, El-Muddessir, 4)

Dokaz ovome je i hadis u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vezano za krv hajza, kazao Esmi: **„Istrljat će je, zatim će je oprati vodom i sabliti, a potom u njoj klanjati.”**³⁰

8. Okretanje ka kibli;

Allah Uzvišeni kaže: ***okreni zato lice svoje prema Časnome hramu!*** (Kur'an, El-Bekare, 144)

9. Nijjet-namjera (u srcu).

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: **„Dijela se cijene prema namjeri.”**³¹

Ovim se završava govor o namaskim šartovima.³²

²⁹ Bilježi Ahmed, 4/49., Ebu-Davud, 632., Nesai, 765., a ispravnim su ga ocijenili Ibn-Huzejme, 777., Ibn-Hibban, 2294., Hakim, 913. Nalazi se u djelu *El-Irva*, 268.

³⁰ Bilježi Buhari, 225., i Muslim, 291.

³¹ Bilježi Buhari, 1., i Muslim, 1907., od Omera.

³² *Menaru-s-sebil*, 1/70-79.

Sedma lekcija

Ruknova namaza ima četrnaest:

1. Stanjanje u namazu;
2. Početni tekbir;
3. Učenje Fatihe;
4. Ruku`;
5. Ispravljanje sa ruku`a;
6. Činjenje sedžde na sedam dijelova tijela;
7. Podizanje sa sedžde;
8. Sjedenje između dvije sedžde;
9. Smirenost u svim radnjama;
10. Obavljanje svakog rukna po redosljedu;
11. Zadnji tešehhud;
12. Sjedenje na zadnjem tešehhudu;
13. Salavat na Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, na zadnjem tešehhudu;
14. Predaja selama;

Komentar

Nakon što je autor spomenuo uslove koji se moraju ispuniti prije nego što se stupi u namaz, nastavio je sa govorom o sastavnim dijelovima namaza (ruknovima) bez kojih je namaz neispravan.

Prvi: Stanjanje u namazu shodno mogućnostima

Allah Uzvišeni kaže: *i pred Allahom ponizno stojte.* (Kur'an, El-Bekara, 238.)

A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „**Klanjaj stojeći.**“³³ Islamski učenjaci su složni da je ovo obavezni dio namaza.

³³ Bilježi Buhari, 1066.

Drugi: Početni tekbir

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Čistoća je ključ namaza, njegov početak je tekbir, a kraj namaza je predaja selama.“³⁴ Imam Tirmizi tvrdi da je ovo najispravniji hadis o ovoj tematici.

Također, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Kada želiš da klanjaš, upotpuni abdest, okreni se prema kibli i donesi tekbir,“³⁵

Treći: Učenje Fatihe

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Nema namaza onaj ko ne prouči Fatihu.“³⁶

Četvrti: Ruku ili pregibanje.

Allah Uzvišeni kaže: *O vjernici, ruku' (u namazu) činite.* (Kur'an, El-Hadždž, 77)

U dva *Sahiha* se od Ebu-Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, onome ko je često pravio greške u namazu, kazao: „Potom učini ruku' i smiri se na njemu.“

Peti: Ispravljanje sa ruku`a

Onome ko je često pravio greške u namazu, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: „A zatim se nakon ruku'a ispravi dok ne dođeš u stojeći položaj.“

A također bilježe petorica od Ebu-Mesuda El-Ensarija da je kazao: „Nije ispravan onaj namaz u kojem čovjek ne ispravi svoja leđa na ruku'u i na sedži.“³⁷

³⁴Bilježi Ahmed, 1/123., Ebu-Davud, 61., Tirmizi, 3., Ibn-Madže, 275., od Alije, a ispravnim ga je ocijenio Albani u djelu *El-Irva*, 301.

³⁵ Bilježi Buhari, 5897., i Muslim, 397., od Ebu-Hurejre.

³⁶ Bilježi Buhari, 723., i Muslim, 394., od Ubade b. Samita.

³⁷ Bilježi Ahmed, 4/119., Ebu-Davud, 855., Tirmizi, 265., Nesai, 1027., Ibn-Madže, 870. Tirmizi kaže da je hasen sahih, a ispravnim ga ocjenjuje

Šesti: Činjenje sedžde na sedam dijelova tijela

Poslanik, sallallahu, alejhi ve sellem, je kazao: „Naređeno mi je da sedždu obavljam sa sedam dijelova tijela (kostiju): čelom, pokazujući rukom na svoj nos, dvjema rukama (dlanovima), koljenima i vrhovima dvaju stopala.“³⁸

Sedmi: Podizanje sa sedžde

Poslanik, sallallahu, alejhi ve sellem, je kazao: „A zatim se digni (sa sedžde) dok se ne smiriš sjedeći.“

Osmi: Sjedenje između dvije sedžde

Poslanik, sallallahu, alejhi ve sellem, je kazao: „A zatim se digni (sa sedžde) i smiri se.“³⁹

Aiša, radijallahu 'anha, kazuje: „Kada bi se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podigao sa sedžde, ne bi učinio drugu sedždu, dok se ne bi smirio sjedeći.“⁴⁰

Deveti: Smirenost u svim radnjama

Poslanik, sallallahu, alejhi ve sellem, je kazao: „A zatim učini ruku' i na njemu se smiri.“⁴¹

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi smireno klanjao, a govorio je: „Klanjajte onako kako mene vidite da klanjam.“⁴²

i Ibn-l-Džarud, 195., Ibn-Huzejme, 591., Ibn-Hibban, 1892., a nalazi se i u *Sahihu-t-tergib*, 522.

³⁸ Bilježi Buhari, 779., i Muslim, 490., od Ibn-Abbasa.

³⁹ Spomenuli smo već ko ga bilježi.

⁴⁰ Bilježi Muslim, br. 498.

⁴¹ Spomenuli smo već ko ga bilježi.

⁴² Bilježi Buhari, 605., od Malika b. Huvejrisa,

**Deseti: Obavljanje svakog rukna po redosljedu
Jednaesti i dvanaesti: Zadnji tešehhud i sedenje na
zadnjem tešehhudu**

Poslanik, sallallahu, alejhi ve sellem, je kazao: „Kada neko od vas bude na sjedenju u namazu, neka kaže: 'Najbolji pozdravi, salavati i pohvale (riječi) pripadaju Allahu! Selam tebi, Vjerovjesniče, Allahova milost i Njegovi blagoslovi! Selam nama i Allahovim dobrim robovima!' (Et-tehijjatu lillahi ves-salavatu vet-tajjibatu es-selamu alejke ejjuhennebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, esselamu alejna ve ala ibadillahis-salihin!).“⁴³

Trinaesti: Salavat na Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, na zadnjem tešehhudu

Prenosi se da je Ka'b b. Udžre upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o načinu donošenja salavata, pa mu je kazao: „Allahumme salli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema sallejte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahime, inneke hamidun medžid. Allahumme barik 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema barakte 'ala Ibrahime ve 'ala ali Ibrahime, inneke hamidun medžid / Allahu, ukaži svoju milost Muhammedu i porodici Muhammedovoj, kao što si je ukazao Ibrahimu i porodici Ibrahimovoj. Zaista si Ti hvaljen i slavljen! Allahu, udijeli svoj blagoslov Muhammedu i porodici Muhammedovoj, kao što si udijelio svoj blagoslov Ibrahimu i porodici Ibrahimovoj. Zaista si Ti hvaljen i slavljen.“⁴⁴

Četrnaesti: Predaja selama

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Kraj namaza je predaja selama.“⁴⁵

⁴³ Bilježi Buhari, br. 5876., i Muslim, br. 402., od Abdullaha b. Mes'uda.

⁴⁴ Bilježi Buhari, br. 3190., i Muslim, br. 406.

⁴⁵ Spomenuli smo već ko ga bilježi.

Opisujući Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, namaz, Aiša je govorila: „**Završavao bi svoj namaz predajom selama.**“⁴⁶

Predaja selama je znak da je čovjek završio svoj namaz.⁴⁷

⁴⁶ Bilježi Muslim, br. 498.

⁴⁷ Pogledati: *Es-Selsebil fi ma'rifet-d-delil*, 1/146-148., *El-Mulehasu-l-fikhi*.

Osma lekcija

Postoji osam vadžiba namaza (koji ako se izostave namjerno bez opravdanog razloga čine namaz neispravnim, a ako se izostave zaboravom obavezno je učiniti sehvi-sedždu)

1. Svi tekbiri u namazu, osim početnog (jer je rukn);
2. Izgovor: „Semi`allahu li men hamideh“ imamu kao i onom ko zasebno klanja;
3. Izgovor: „Rabena lekel hamd“ svakome (imamu, ko klanja za imamom i onome ko klanja zasebno);
4. Izgovor: „Subhane rabijjel`azim“ jedanput na ruku`u;
5. Izgovor: „Subhane rabijjel`a`la“ jedanput na sedždi;
6. Izgovor: „Rabigfir li“ jedanput između dvije sedžde;
7. Prvi tešehhud;
8. Sjedenje za prvi tešehhud.

Komentar

Nakon namaskih ruknova, autor je spomenuo i namaske vadžibe, a razlog zbog kojeg je prvo spomeno ruknove jeste što su oni najpritičivije obaveze u namazu.

Vadžib se može popraviti činjenjem sehvi sedžde, ukoliko se ostavi iz nepažnje, dok ostavljanje rukna kvari namaz, bez obzira da li se ostavio namjerno ili nenamjerno.

Prvi: Svi tekbiri u namazu, osim početnog (jer je rukn), a Abdullah b. Mes'ud je kazao: „**Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je pri svakom spuštanju i podizanju, ustajanju i sjedenju, izgovarao tekbir.**“⁴⁸

Drugi: Izgovor *Semi`allahu li men hamideh* imamu kao i onom ko zasebno klanja, a Ebu-Hurejre kazuje: „**Kada bi god Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustajao na namaz, izgovarao bi tekbir čim bi stao, zatim izgovarao kada bi se saginjao na ruku'u a, kada bi ispravljao svoja**

⁴⁸ Bilježi Ahmed, 1/386., Tirmizi, 253., Nesai, 1142. Tirmizi kaže da je hasen sahih. Ispravnim ga je ocijenio i Albani u djelu *El-Irva*, 330.

leđa s ruku'a, izgovarao bi *Semi'allahu li men hamideh*, a *Rabbena lekelhamd* rekao bi stojeći na nogama.⁴⁹

Treći: Izgovor *Rabbena lekel hamd* svakome (imamu, ko klanja za imamom i onome ko klanja zasebno), a dokaz tome je spomenut u pojašnjenju drugog vadžiba.

Četvrti i peti: Izgovor *Subhane rabijjel`azim* jedanput na ruku`u i izgovor *Subhane rabijjel a`la* jedanput na sedždi, a dokaz tome je hadis Ebu-Huzejfe u kojem kaže: „**Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi govorio Subhane rabijjel azim na ruku`u i: Subhane rabijjel a`la na sedždi.**“⁵⁰

Šesti: Izgovor *Rabigfir li* između dvije sedžde, a dokaz tome je hadis Ebu-Huzejfe u kojem kaže: „**Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi između dvije sedžde govorio: Rabigfir li.**“⁵¹

Sedmi: Prvi tešehhud, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Kada stupaš u namaz, izgovori tekbir veličajući (njime) Uzvišenog Allaha. Zatim prouči ono što je nužno iz Kur'ana. A kada na sredini namaza sjedneš, smiri se i spusti lijevi bok na tlo, a onda prouči Et-Tehijjatu.**“⁵²

Osmi: Sjedenje za prvi tešehhud, a dokaz ovome je merfu predaja od Ibn-Mes'uda: „**Kada sjedite nakon svaka dva rekata, učite Et-Tehijjatu.**“⁵³

⁴⁹ Bilježi Buhari, br. 770., i Muslim, br. 392.

⁵⁰ Bilježi Muslim, br. 772.

⁵¹ Bilježi Ahmed, 5/398., Ebu-Davud, 874., Nesai, 1069., Ibn-Madže, 897., a ispravnim ja ocjenjuje Hakim, 1201., a nalazi se u *Sahihu Sunen Ibn-Madže*, 731.

⁵² Bilježi Ebu-Davud, 860., Taberani u *El-Kebiru*, 5/39., od Rifa'e b Rafi'a. Dobrim ga je ocijenio Albani u djelu *El-Irva*, 337.

⁵³ Bilježi Ahmed, 1/437., Nesai, 1163., a ispravnim ga je ocijenio Ibn-Huzejme, 720., Ibn-Hibban, 1951., a nalazi se u *Es-silsiletu-s-sahiha*, 878.

Također, dokaz ovome je sehvi sedžda koju je Poslanik, sallalahu alejhi ve sellem, učinio na podne namazu, iz razloga što je zaboravo sjedenje.⁵⁴

⁵⁴ Pogledati: *Menaru-s-sebil*, 1/87-89.

Deveta lekcija

Pojašnjenje kakvoće tešehhuda, a to je:

- Da na sjedenju kažeš: „Ettehiyjātu lillāhi ves-salevatu vettajjibātu esselāmu `alejke ejjuhennebijju ve rahmetullahi ve berekātuhu esselāmu `alejna ve `ala `ibādillāhis-sālīhīn ešhedu en lā ilāhe illellāh ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resūluh.“ (Najljepši pozdravi Allahu, blagoslovi i pohvale; selam tebi, Vjerovjesniče, i Allahova milost i Njegova blagodat; mir nama i dobrim Allahovim robovima. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov Poslanik.)

- Zatim nakon toga doneseš salavat i tražiš bereket za Poslanika, sallallahu `alejhi ve selle, tako što ćeš reći: „Allāhumme salli `alā Muhammedin ve `alā āli Muhammed kema sallejte `alā Ibrāhīme ve `alā āli Ibrāhīme inneke hamīdun medžīd, ve bārik `alā Muhammed ve `alā āli Muhammed kema bārekte `alā Ibrāhīme ve `alā āli Ibrāhīme inneke hamīdun medžīd.“ (O Allahu, smiluj se Muhammedu, i njegovoj porodici, kao što si se smilovao Ibrahimu i njegovoj porodici. Zaista si Ti Hvaljeni i Gordi. O Allahu, blagoslovi Muhammeda i njegovu porodicu, kao što si blagoslovio Ibrahima i njegovu porodicu. Doista si Ti Hvaljeni i Gordi.)

- A zatim na zadnjem tešehhudu se Allahu utječeš od džehennemske i kaburske patnje, od ovosvjetskih i ahiretskih iskušenja, i od iskušenja lažnog mesiha Dedždžala. (Allāhumme innī e'ūzu bike min 'azābi-l-kabri ve min 'azābi džehenneme ve min fitneti-l-mahjā ve-l-memāti ve min šerri fitneti-l-mesīhi-d-dedždžāli" (O Allahu, utječem ti se od kaburske kazne i od kazne Džehennema, od ovosvjetskih i ahiretskih iskušenja, i od iskušenja Mesiha Dedždžala)

- A zatim će proučiti od dova koju želi, naročito dove koje su prenešene od Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, kao što su:

- Allahumme e'inni ala zikrike ve šukrike ve husni ibadetike.⁵⁵

- „Allāhumme innī zalemto nefsi zulmen kesirā ve lā jagfiru zunūbe illā ente fagfirli magrireten min `indik verhamnī inneke ente-l-gafūru-r-rahīm“ (O Allahu, ja sam svoju dušu ogriješio velikom nepravdom, a grijeha ne oprašta niko osim Ti. Pa mi oprostí oprostom Tvojim i smiluj mi se, Ti si, doista, Onaj Koji prašta i Koji je milostiv.)⁵⁶

Komentar

Ibn-Mesud kazuje: „Prema nama se okrenuo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i kazao: 'Kada neko od vas bude u namazu, neka kaže: 'Najbolji pozdravi, salavati i pohvale (riječi) pripadaju Allahu! Selam tebi, Vjerovjesniče, Allahova milost i Njegovi blagoslovi! Selam nama i Allahovim dobrim robovima!' Svjedočim da nema Boga osim Jedinog Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik. (Et-tehijjatu lillahi ves-salavatu vet-tajjibatu es-selamu alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, esselamu alejna ve ala ibadillahis-salihin. Ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu. Potom će (svako od vas) odabrati dovu koja mu se sviđa i njome dovití.“⁵⁷

Ebu-Mesud El-Bedri prenosi da je Bešir b. Sa'd kazao: „Allahov Poslaniče, podučili smo se kako da te selamimo, ali kako da donosimo salavat na tebe. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je malo zašutio, a zatim je kazao: 'Allahumme salli 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema sallejte 'ala

⁵⁵ Bilježi Ahmed, 5/244., Ebu-Davud, 1522., Nesai, 1303., od Muaza, a ispravnim ga je ocijenio Ibn-Hujejme, 751., Ibn-Hibban, 2020., a nalazi se u *Sahihu-t-tergib*, 1596.

⁵⁶ Bilježi Buhari, br. 799., i Muslim, br. 2705., od Ebu-Bekra.

⁵⁷ Bilježi Buhari, br. 800., i Muslim, br. 402.

ali Ibrahime, ve barik 'ala Muhammedin ve 'ala ali Muhammedin, kema barakte 'ala ali Ibrahime fil 'alemine, inneke hamidun medžid / Allahu, ukaži svoju milost Muhammedu i porodici Muhammedovoj, kao što si je ukazao porodici Ibrahimovoj i podari svoj blagoslov Muhammedu i porodici Muhammedovoj, kao što si podario svoj porodici Ibrahimovoj među svim svjetovima. Zaista si Ti hvaljen i slavljen. A selam nazivajte onako kako ste naučili."⁵⁸

Ebu-Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „Kada neko od vas bude na tešehhudu, neka zatraži zaštitu od četiri stvari: Allahumme inni euzu bike min azabil-kabri ve min azabi džehenneme ve min fitnetil-mahja vel-memati ve min šerri fitnetil-mesihiddedždžali. (Gospodaru moj, utječem Ti se od patnje u kaburu i kazne Džehennema, od ovozemnih i ahiretskih iskušenja i od zle smutnje Dedždžala.“⁵⁹

Hadis ukazuje da je propisano tražiti zaštitu od spomenutog nakon salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Prenosi se da je Ebu-Bekr kazao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: „Poduči me dovi koju ću učiti u namazu. Poslanik mu reče: 'Uči: Allāhumme inni zalemту nefsī zulmen keširā ve lā jagfiru zunūbe illā ente fagfirli magrireten min `indike verhamnī inneke ente-l-gafūru-r-rahīm“ (O Allahu, ja sam svoju dušu ogriješio velikom nepravdom, a grijehе ne oprašta niko osim Ti. Pa mi oprosti oprostom Tvojim i smiluj mi se, Ti si, doista, Onaj Koji prašta i Koji je milostiv.“⁶⁰

Ovaj hadis ukazuje da je općenito u namazu propisano učiti dove, a ona se može učiti nakon tešehhuda, salavata i traženje zaštite od četiri gore spomenute stvari, a dokaz tome je hadis

⁵⁸ Bilježi Muslim, br. 405.

⁵⁹ Bilježi Muslim, br. 588.

⁶⁰ Muttefekun alejhi.

kojeg prenosi Ibn-Mesud: „**Potom će (svako od vas) odabrati dovu koja mu se sviđa i njome moliti.**“⁶¹

Također, ovo je dokaz da je u namazu dozvoljeno učiti dove koje su prenesene u hadisima, a i one koje nisu, pod uslovom da u njima ne postoji ništa sporno.

U drugoj verziji stoji: „**Potom neka traži što god bude htio.**“⁶²

⁶¹ Muttefekun alejhi.

⁶² Ovo je jedna od Muslimovih verzija, 402. Pogledati: *El-Medžmu'atu-l-dželile*, str. 79-80.

Deseta lekcija

Namaski sunneti (pohvalne radnje u namazu) su npr.:

1. Dova na početku namaza;
2. Stavljanje desne ruke preko lijeve na prsa u toku stajanja u namazu
3. Dizanje ruku skupivši prste i ispruživši ih naspram ramena ili ušiju prilikom početnog tekbira, kao i prilikom odlaska na ruku` i povratka sa njega, i prilikom ustajanja sa prvog tešehhuda na treći rekjat;
4. Povećati broj zikrova na ruku`u i na sedždi više od jedanput;
5. Dodavanje propisanih dova prilikom povratka sa ruku`a nakon govora: „Rabenā lekel hamd“;
6. Povećavanje broja izgovora riječi: „Rabigfir ħ“ između dvije sedžde (do tri puta) ili druge prenešene dove;
7. Poravnjavanje glave naspram leđa prilikom činjenja ruku`a;
8. Raširenje ruku i laktova od tijela prilikom sedžde, kao i stomak od natkoljenica i natkoljenice od potkoljenica;
9. Dizanje podlaktica od zemlje tako da je ne dotiče;
10. Da klanjač prilikom sjedenja sjedi na lijevoj nozi, kao i držanje desne uspravno prilikom prvog sjedenja i između dvije sedžde;
11. Tzv: teverruk na zadnjem sjedenju u trorekatnim i četverorekatnim namazima, a to znači da lijevu nogu stavi pod desnu potkoljenicu i sjedne lijevom stranom na pod, a desnu nogu da drži uspravno;
12. Donošenje salavata i traženje bereketa za poslanika Muhammeda, sallahu `alejhi ve sellem, i njegovu porodicu kao i za Ibrahima i njegovu porodicu prilikom prvog sjedenja;
13. Dovu na zadnjem tešehhudu;
14. Učenje (Kur'ana) naglas na: sabah namazu, kao i na prva dva rekjata akšama i jacije;

15. Tiho učenje u namazu prilikom podnevnog i ikindijskog namaza, kao i u trećem rekjatu akšamskog, i trećem i četvrtom rekjatu jacijskog namaza;

16. Učenje dijelova iz Kur`ana nakon Fatihe;

Kao i drugii prenešeni namaski sunneti, pored ovih koje smo spomenuli.

Komentar

Postoje dvije vrste namaskih sunneta:

Prva: Sunneti vezani za riječi

Druga: Sunneti vezani za djela.

Njih je spomenuo šejh u tekstu poslanice. Činjenje ovih sunneta nije obavezno. Onaj ko ih čini ima nagradu i sevap, dok onaj ko ih izostavi nema kazne i grijeha, što je slučaj i sa svim drugim sunnetima.

Bilo bi lijepo da musliman praktikuje sunnete, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: „**Držite se moga sunneta (prakse) i sunneta mojih pravovjernih i upućenih nasljednika poslije mene. Držite se za sunnet, držite se čvrsto vašim kutnjacima.**“⁶³

⁶³ Bilježi Ahmed, 4/126., Ebu-Davud, 4607., Timrizi, 2676., Ibn-Madže, 42., od Irbada b. Sarije. Tirmizi kaže da je hasen sahih. Ispravnim ga je ocijenio i Ibn-Hibban, 5., a nalazi se i u djelu *Es-Silsiletu-s-sahiha*, 2735.

Jedanaesta lekcija

Osam je radnji (tokom namaza) koje kvare namaz:

1. Namjieran govor u namazu i pored znanja da je to zabranjeno, a što se tiče onoga ko to nenamjerno učini ili ne zna, njegov namaz nije pokvaren;
2. Smijanje naglas;
3. Jedenje;
4. Pijenje;
5. Otkrivanje stidnoga mjesta;
6. Okretanje većine tijela od pravca Kible;
7. Prekomjerno i uzastopno pomeranje u namazu;
8. Gubljenje abdesta.

Komentar

Nakon što je autor spomenuo šartove namaza, njegove ruknove, vadžibe i sunnete, nastavio je govor o radnjama koje kvare namaz, kako bi se ljudi podučili njima, te se na takav način sačuvali nečega što im može pokvariti namaz.

Prvi: Namjieran govor u namazu sa znanjem o zabrani toga.

Namaz nije pokvaren onome ko to učini iz neznanja i zaborava.

Prenosi se da je Zejd b. Erkam kazao: “**Naređeno nam je da šutimo, a govor nam je zabranjen.**”⁶⁴

Drugi: Smijanje

Ibn-l-Munzir prenosi jednoglasan stav učenjaka o pokvarenosti namaza onome ko se smije dok klanja.

Treći i četvrti: Konzumiranje hrane i pića

Također, Ibn-l-Munzir prenosi da onaj ko namjerno konzumira hranu i piće dok klanja, mora obnoviti namaz.

Peti: Otkrivanje stidnog mjesta

⁶⁴ Bilježi Buhari i Muslim.

Uslov za ispravnost namaza je pokrivanje stidnog mjesta, i onaj ko ne ispuni taj uslov, a u mogućnosti je, namaz mu je pokvaren.

Šesti: Okretanje većine tijela od pravca Kible

Jedan od uslova ispravnosti namaza je okretanje prema Kibli, i onaj ko ne ispuni taj uslov, a u mogućnosti je, namaz mu je pokvaren.

Sedmi: Prekomjerno i uzastopno igranje (pomeranje) u namazu;

Ukoliko se ovo radi uzastopno i često, onda kvari namaz po jednoglasnom stavu učenjaka, kao što se navodi u Kafiju⁶⁵, a ukoliko nije često onda ne kvari, a dokaz tome je predaja u kojoj se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selelem, nosio Umamu dok je kanjao. Kada bi ustajao, uzimao bi je, a kada bi padao na sedždu, spuštao bi je.⁶⁶

A također imaju i predaje da se pomjerao naprijed i nazad u namazu za pomračenje.⁶⁷

Osmi: Gubljenje abdesta.

Čistoća (abdest) je uslov za ispravnost namaza, pa ako se izgubi, namaz je neispravan.

⁶⁵ *El-Kafi*, 1/273.

⁶⁶ Bilježi Buhari, br. 494., i Muslim, br. 543., od Ebu-Katade El-Ensarija.

⁶⁷ Bilježi Muslim, br. 904., od Džabira.

Dvanaesta lekcija

Šartova abdesta ima deset:

1. Islam;
2. Razum;
3. Punoljetnost;
4. Nijjet;
5. Da nema namjeru gubljenja adbesta sve dok ne upotpuni abdest;
6. Da otkloni stvari koje obavezuju abdest;⁶⁸
7. Čišćenje (stidna) dva otvora prije uzimanja abdesta vodom ili kamenčićima i onim što mijenja kamenčiće u tom propisu kao: papir i sl.;
8. Čistoća vode kojom se čisti kao i da je dozvoljena (da nije ukradena i sl.);
9. Otklanjanje svega onoga što sprečava dolazak vode do kože;
10. Nastupanje namaskog vremena onome ko je sahibi uzur (ko ima opravdanje) i koji za svaki namaz (mora da) uzima abdest.

Komentar

Šartovi abdesta su islam, razum, punoljetnost i nijjet.

Nije validan abdest nevjernika, jer se od njega ne prihvata nijedno djelo dok ne primi islam. Nije validan ni od nerazumne osobe, jer ona nije šerijatski obveznik, dok joj se ne vrati razum, a nije validan ni od djeteta dok ne postane punoljetno. Također, abdest nije validan ni onome ko opere dijelove tijela koji se inače peru za abdest, ali nema namjeru da uzima abdest, nego mu je namjera da se samo rashladi ili da ukloni određenu nečistoću.

Također, uslov za ispravnost abdesta je da voda bude čista, jer ukoliko je prljava, abdest nije validan.

⁶⁸ Tj. koje kvare abdest. (op. rev.)

Još jedan od uslova ispravnosti abdesta jeste da se uzima vodom do koje se došlo na halal način, jer ukoliko se došlo na način kojeg šerijat ne prihvata onda abdest nije validan, npr., da je voda ukradena, oteta i sl.

Otklanjanje svega onoga što sprječava dolazak vode do kože je također uslov ispravnosti abdesta. Dakle, onaj ko abdesti, mora sa dijelova koje pere abdestom ukloniti zemlju, tijesto, vosak, farbu, kako bi mu voda došla do kože.⁶⁹

Nastupanje namaskog vremena onome ko je *sahibi-uzur* (ko ima opravdanje) i koji za svaki namaz (mora da) uzima abdest.

Dokaz ovome je naredba Poslanika sallallahu alejhi ve sellem, da žena koja ima istihazu za svaki namaz uzima abdest.⁷⁰

⁶⁹ Pogledati: *El-Mulehhasu-l-fikhi*, 1/31.

⁷⁰ Bilježi Buhari, br. 226., i Muslim, br. 333., od Aiše.

Trinaesta lekcija

Šest je ruknova abdesta:

1. Pranje lica u koje ulazi izapiranje usta i nosa;
2. Pranje ruku do iza lakata;
3. Potiranje čitave glave sa ušima;
4. Pranje nogu do iznad članaka;
5. Redoslijed u pranju;
6. Konstanost u pranju (da se ne prave velike vremenske razlike u pranju dijelova tijela).

Komentar:

Abdeski farzovi:

Allah Uzvišeni kaže: ***O vjernici, kad hoćete molitvu obaviti, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite - a dio glava svojih potarite - i noge svoje do iza članaka.*** (Kur'an, El-Maide, 6)

Prvo: Pranje lica u koje ulazi izapiranje usta i nosa.

Dokaz ovome je dio ajet: ***lica svoja operite***, dok je dokaz obaveznost pranja usta i nosa to što su oni organi koji su dio lica. Također, sve predaje koje opisuju abdest Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, spominju da je prao usta i nos.

Ebu-Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Kada neko od vas uzima abdest, neka povuče vodu u nos, a potom je išmrkne (prospe).**“⁷¹

Drugi: Pranje ruku do iza lakata

Dokaz ovome je dio ajeta: ***i ruke svoje do iza lakata operite.***

Obaveza je, dakle i laktove oprati, jer ih je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prao tokom abdesta.

Treće: Potiranje čitave glave sa ušima

Dokaz ovome je dio ajeta: ***a dio glava svojih potarite.***

⁷¹ Bilježi Buhari, br. 160, i Muslim, br. 237.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: „**I uši su dio glave.**“⁷²

A tokom abdesta je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potirao glavu i uši.

Četvrti: Pranje nogu do iznad članaka

Dokaz ovome je dio ajeta: ***i noge svoje do iza članaka.***

Peti: Redosljed u pranju

Allah Uzvišeni je prilikom govora o ovome spomenuo pranje određenih djelova po redosljedu. Potiranje nekih organa je stavio između organa koji se peru, dok je ono što je slično razdvojio, što ukazuje da je redosljed ciljan. Također je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, abdestio na ovaj način poštujući ovaj redosljed, a on je svojim riječima i praksom pojasnio značenja Kur'ana.

Šesti: Konstanost u pranju (da se ne prave velike vremenske razlike između pranja dijelova tijela)

Pod ovim se misli da se prethodno oprani dio tijela ne osuši prije nego se opere sljedeći.

Dokaz ovome je činjenica da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, taj koji je ljudima pojasnio propise, a svako onaj ko prenosi način abdesta od njega, spominje da je on to činio bez velike vremenske razlike između pranja dijelova tijela.⁷³

⁷² Bilježi Ahmed, 5/258., Ebu-Davud, br. 134., Tirmizi, 37., Ibn-Madže, 444., od Ebu-Umame, a hadis se nalazi i u djelu *Es-silsiletu-s-sahihah*, 36.

⁷³ Pogledati: *Es-selsebil*, str. 51-53., i *El-Mulehasu-l-fikhijj*, 1/32-33.

Četrnaesta lekcija

Postoji šest vrsta radnji koje kvare abdest:

1. Izlazak nečega iz dva (stidna) otvora;
2. Izlazak nečistoće iz tijela;
3. Gubljenje svijesti spavanjem ili nečim drugim;
4. Direktno dodirivanje spolnog organa šakom bilo gornjim ili donjim dijelom šake (tj. bez pregrade kao što je ogrtač i sl.);
5. Jedenje devinog mesa;
6. Otpadništo od islama, da Allah nas i sve muslimane sačuva od toga;

Komentar

Nakon što je šejh u prethodnoj lekciji govorio o nekim propisima vezanim za abdeske farzove, ovdje je spomenuo radnje i pojave koje ga kvare:

Prvo: Izlazak nečega na dva (stidna) otvora, bez obzira radilo se o malim ili velikim količana, a ta materija se može podijeliti na dvije vrste:

1. Izmet i mokraća. Po jednoglasnom stavu učenjaka ovo dvoje kvari abdest, kako navodi Ibn Abdi-l-Berr.

Allah Uzvišeni kaže:

O vjernici, kad hoćete molitvu obaviti, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite - a dio glava svojih potarite - i noge svoje do iza članaka; a ako ste džunubi, onda se okupajte; a ako ste bolesni ili na putu ili ako ste izvršili prirodnu potrebu ili ako ste se sastajali sa ženama, a ne našete vode, onda rukama svojim čistu zemlju dotaknite. (Kur'an, El-Maide, 6)

2. Tvari koje rijetko izlaze poput glista i sl.

I ovo kvari abdest, zbog hadisa u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao ženi koja je imala istihazu: “**Abdesti se za**

svaki namaz.⁷⁴ Iako krv koja joj se pojavljivala nije uobičajena, ali imajući u vidu to da je izlazila iz dva otvora, sliči uobičajenoj.

Drugo: Izlazak nečistoće iz tijela

Ukoliko se radi o velikim količinama, onda kvvari abdest, a ako su u pitanju manje količine, onda ne kvvari.

Primjer ovome je krv.

Prenosi se da je Ibn-Abbas kazao: **“Ako se radi o nečistoći koja je u velikim količinama, onda je obavezan obnoviti.”**⁷⁵

Abdullah b. Omer istisnuo je bubuljicu iz koje je izašla krv i abdest nije obnovio.⁷⁶

Nije poznato da se neko od ashaba suprotstavljao ovom mišljenju, pa to ima status koncenzusa.

Treće: Gubljenje svijesti spavanjem ili nečim drugim

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: **“Oko je kanapa zadnjice, pa kada zaspate, obnovite abdest.”**⁷⁷

Četvrto: Direktno dodirivanje spolnog organa šakom bilo gornjim ili donjim dijelom šake (tj. bez pregrade kao što je ogrtač i sl.)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: **“Ko dodirne svoj spolni organ, neka abdesti.”**⁷⁸

Peto: Jedenje devinog mesa

⁷⁴ Bilježi Buhari, br. 226. , i Muslim, br. 333., od Aiše.

⁷⁵ Bilježi Bejheki u *Sunenu-l-kubra*, 4269.

⁷⁶ Bilježi Buhari kao muallek predaju u poglavlju o abdestu „O onima koji su smatrali da abdest treba obnoviti samo kada nešto izađe na jedan od dva izlaza: straga ili sprijeda. “ Tu predaju kao mevsul (spojenu) bilježi Abdurrezzak, 553., i Ibn Ebi Šejbe, 1469.

⁷⁷ Bilježi Ahmed, 1/111., Ebu-Davud, 203., Ibn-Madže, 477., od Alije, a ispravnom je ocjenjuje Albani u djelu *El-Irva*, 113.

⁷⁸ Bilježi Ahmed, 6/406., Ebu-Davud, 181., Nesai, 163., Ibn-Madže, 479., od Busre b. Safvana, a ispravnom je ocjenjuje Ibnu-l-Džarud, 17., Ibn-Huzejme, 33., Ibn-Hibban, 1112., a nalazi se i u *Es-silsiletu-s-sahiha*, 1235.

Prenosi Džabir b. Semure da je neki čovjek pitao Poslanika: **“Da li ćemo se abdestiti nakon što jedemo meso deve, a on odgovori: 'Da, hoćete.’”**⁷⁹

U nastavku ove lekcije šejh kaže: „**Važna napomena:**

Što se tiče gasuljenja mrtvaca ispravno je da to ne kvari abdest, i to je mišljenje većine učenjaka, zbog nedostatka dokaza za to. Ali ukoliko bi ruka onoga koji gasuli mrtvaca direktno dodirnula polni organ mrtvaca, bio bi mu obavezan abdest. Stoga mu je obaveza da ne dodiruje polni organ mrtvaca osim kroz pregradu. Isto tako, dodirivanje supruge ne kvari abdest na bilo kakav način, bez obzira da li je dodirnuo sa strašću ili bez, što je ispravniji od dva stava islamskih učenjaka, ukoliko ne izade ništa na polnom organu. Dokaz tome je da je Allahov Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem, ljubio svoje žene, a zatim bi klanjao i ne bi ponovo uzimao abdest zbog toga. A što se tiče govora Uzvišenog Allaha u surama en-Nisa` i el-Maideh: *Ili dodirnete žene.* (En-Nisa`, 43., el-Maide, 6.), tu se misli na polni odnos, po ispravnijem od dva stava islamskih učenjaka, i ovo je bio govor Ibn-`Abbasa, radijallahu `anhuma, kao i ogromnog broja učenjaka od potonjih i kasnijih.

A Allah je garant uspjeha.

⁷⁹ Bilježi Muslim, br. 360.

Petnaesta lekcija

Kićenje lijepim karakternim osobinama je propisano svakom muslimanu

Kićenje lijepim osobinama je propisano svakom muslimanu od kojih su:

- **Iskrenost**
- **Povjerljivost**
- **Čednost**
- **Stid**
- **Hrabrost**
- **Plemenitost**
- **Odanost**
- **Udaljavanje od svega onoga što je Allah zabranio**
- **Lijepi komšijski odnosi**
- **Pomaganje onome ko je u potrebi shodno mogućnosti**

Kao i mnoge druge pohvalne osobine na koje su ukazali Kur`an i Sunnet.

Šesnaesta lekcija

Kičenje islamskim bontonom

Vladanje lijepim islamskim ponašanjem od kojih su:

- Nazivanje selama
- Vedrost lica
- Jedenje i pijenje desnom rukom
- Propisane islamske radnje prilikom ulaska i izlaska iz

kuće

- Propisane islamske radnje prilikom putovanja
- Lijep odnos prema roditeljima, bližnjima, komšijama,

mladim i starim

- Čestitanje prilikom rođenja djeteta nekome
- Iskazivanje saučešća onome ko je pogoden nedaćom

Kao i mnoga druga islamska vladanja i ponašanja kao što je prilikom oblačenja odjeće i njenog skidanja, ili obuvanja obuće i mnoge druge radnje.

Komentar:

Nakon što je šejh pojasnio određene propise vezane za islamsko vjerovanje i šerijatsko pravna pitanja, spomenuo je i određena pravila ponašanja kojim se treba okтити svaki musliman, kako bi bio lijep primjer ostalima.

Ta pravila su spomenuta u kur'ansko-hadiskim tekstovima i prilikom njihove primjene uzor nam treba biti naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Aiša je jedne prilike upitana o njegovom ponašanju, pa je kazala: „**Njegov moral bio je Kur'an.**“⁸⁰

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je poznat po iskrenosti, povjerenju, hrabrosti, plemenitosti i nije činio ono što je Allah Uzvišeni zabranio, a njegov primjer su slijedili ashabi.

Islam se proširio u svome početku putem trgovaca čija su poslovanja bila zasnovana na iskrenosti.

⁸⁰ Bilježi Muslim, br. 746.

Zato, svaki musliman trebao bi se okitati njihovim svojstvima. Musliman treba da bude iskren u svome govoru i postupcima i pouzdan u onome što obeća, častan i pošten, te zadovoljan onim što posjeduje.

Brate, muslimanu, okiti se stidom, lijepim ponašanjem, hrabrošću, ispunjavanjem obaveza, plemenitošću, širokogrudnošću.

Budi dobar prema komšijama, jer oni kod tebe imaju veliko pravo, pomaži potrebnima, jer Allah je na pomoći svome robu sve dok rob pomaže svome bratu.

Nazivaj selam i onome koga znaš, a i onome koga ne znaš, jer to je sunnet, a na takav način se širi ljubav i štiti od razdora i razilaženja.

Budi nasmijanog i vedrog lica, jer to je vid sadake.

Praktikuj Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, upute prilikom konzumiranja jela i pića.

Nastoj da primjenjuješ sunnet tako što ćeš ulaziti desnom, a izlaziti lijevom nogom iz džamije i učiti zapisane dove.

Prilikom izlaska i ulaska u kuću uči dove, jer će te na taj način Allah čuvati.

Nemoj zaboraviti proučiti putnu dovu kada kreneš na putovanje, budi dobar prema svojim roditeljima, s njima se ophodi na lijepi način i budi svjestan njihovih prava koja imaju kod tebe na osnovu Kur'ana i sunneta.

Lijepo se ponašaj prema rodbini, komšijama, starima i mlađima, jer to je naredba Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Uzvišeni Allah kaže: ***I činite dobro, jer Allah voli dobročinitelje.***

A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „**Vi nećete ljude pridobiti svojim imecima, ali će te ih pridobiti veselim izgledom lica i lijepim ponašanjem.**“⁸¹

⁸¹ Bilježi Ebu-Ja'la, 6550., Ebu-Nu'ajm u *Hil'jetu-l-evlija*, 10/25., od Ebu-Hurejre, a ispravnim ga je ocijenio Hakim, 428., dok ga dobrim ocjenjuje Albani, u djelu *Sahihu-t-tergib*, 2661.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je Mu'azu: „**Boj se Allaha gdje god da budeš. Učini dobro djelo nakon lošeg, kako bi njime izbrisao loše djelo i ophodi se prema ljudima na najbolji način.**“⁸²

Jedan pjesnik je kazao:

*Dobro čini ljudima, učinit ćeš ih (tim dobrim delima) svojim slugama.
Mnogo puta dobročinstvo čovjeka učinilo je neke svojim slugama.*

Kada se nekome dijete rodi, čestitaj mu, i prouči dovu tom prilikom, a kada čovjeka pogodi nedaća, saučešće mu izrazi, pa ćeš imati nagradu kao i on.

Kloni se i udalji od svakog vida ružnog ponašanja.

Molimo Allaha da nas učini od onih koji se lijepo ponašaju i koji se pridržavaju islamskog bontona, te da nas sačuva svega što je loše i ružno, a On to može.

⁸² Bilježi Ahmed, 5/153., Tirmizi, 1987., od Ebu-Zerra. Tirmizi kaže da je hasen sahih. Ispravnim ga je ocijenio Hakim, 178., a nalazi se u djelu *Sahihu-t-tergib*, 2655.

Sedamnaesta lekcija

Upozorenje na širk i neke vrste velikih grijeha

Sedam je upropaštavajućih grijeha:

- činjenje širka Uzvišenom Allahu;
- sihr;
- bespravno ubistvo osobe koju je zabranio Allah, osim ako šerijat zahtjeva drugačije (u slučaju odmazde, činjenja bluda oženjene osobe i sl.);
- kamata;
- bespravno uzimanje imetka siročeta;
- bježanje sa bojnog polja;
- potvaranje čestitih i čednih vjernica;

U grijeha spada i:

- neposlušnost roditeljima;
- kidanje rodbinskih veza;
- lažno svjedočenje;
- laganje;
- uznemiravanje komšija;
- činjenje nepravde ljudima po pitanju njihovih života, imetka i časti;

Komentar:

Šejh u ovoj lekciji spominje i upozorava na opasnost od širka, kao i svih drugih grijeha.

Među tim grijesima spadaju i grijesi koji su hadisom nazvani *upropaštavajući*.

Ebu-Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „Klonite se sedam upropaštavajućih grijeha“. Rečeno je: „O Allahov Poslaniče, a koji su to grijesi?“ On je kazao: „Pridruživanje druga Allahu, sihr,

bespravno ubijanje, kamata, jedenje imetka siročeta, bježanje sa bojnog polja, i potvora čestitih vjernica.⁸³

Klonite se znači: udaljite se od ovih upropaštavajućih grijeha koji su nazvani ovim imenom, jer vode čovjeka u propast još na ovome svijetu, kroz izvršavanje sankcije nad njim, a također ga i na onome svijetu vode u propast jer ga čeka kazna.

O širku smo već govorili u četvrtoj lekciji.

Što se tiče sihra, on predstavlja razne vidove varki, čarolija, i radnji koje utiču na čovjekovo srce i tijelo. Neki sihrovi utiču da se čovjek razboli, neki ubijaju, drugi razdvaju muža i ženu, dok su neki samo vid obmane, i nisu stvarni, kao što Uzvišeni Allah kaže: ***O Musa, - rekoše oni - hoćeš li ti ili ćemo najprije mi baciti? Bacite vi! - reče on - i odjednom mu se pričini da konopci njihovi i štapovi njihovi, zbog vradžbine njihove, kreću.*** (Kur'an, Taha, 65-66)

Sihr je zabranjen, jer je vid nevjerstva i suprotan je vjerovanju u jednog Allaha koji kaže: ***A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!*** (Kur'an, El-Bekare, 102)

U islamskoj zemlji u kojoj vlada šerijatski zakon sihribaz se kažnjava smrtnom kaznom.

Musliman treba da se čuva od svih grijeha koji su spomenuti u citiranom hadisu, a ako se desi da neki od njih i počini, treba da se pokaje i da taj grijeh napusti, te da čvrsto odluči da taj kao ni druge grijeha neće više činiti.

Također, svima onima koji su pod njegovom kontrolom i starateljstvom treba zabraniti činjenje grijeha, a druge muslimane mora upozoravati na njihovu opasnost, jer to je vid potpomaganja u dobru i predstavlja oblik pozivanja ka Allahu, što su činili i svi vjerovjesnici i poslanici.

⁸³ Bilježi Buhari, 2615., i Muslim, 89.

Naređujući Svome poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Uzvišeni Allah kaže: ***Reci: Ovo je put moj, ja pozivam k Allahu, imajući jasne dokaze, ja, i svaki onaj koji me slijedi.*** (Jusuf, 108)

Molimo Allaha da nas i sve muslimane sačuva grijeha i učvrsti na istini, da nas pomogne i na ovome i na budućem svijetu.

Osamnaesta lekcija

Priprema umrle osobe i dženaza namaz

Ovo su neki detalji u pogledu toga:

1. Kada se utvrdi smrt propisano je da se zatvore očni kapci umrlom, kao i da mu se priveže donja vilica.

2. Vadžib je gasuljenje umrlog muslimana, osim u slučaju šehida koji je poginuo u bici, on se ne gasuli niti mu se klanja dženaza, već će se ukopat u odjeći u kojoj je poginuo, jer Allahov Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem, nije naredio da se gasule poginuli borci na Uhudu kao što im nije klanjao dženazu.

3. Način gasuljenja umrloga jeste da se prekrije stidno mjesto umrlom, a zatim da se malo podigne iznad i blago pritisne stomak. Zatim će onaj koji gasuli umrloga umotati oko ruke neku krpu i njome ga očistiti, a zatim ga abdestiti kao što se to čini za namaz. Potom će oprati glavu i bradu umrloga vodom pomiješanom s lotosom ili sličnim. Zatim će oprati njegovu desnu stranu, a potom lijevu, a zatim na isti način oprati drugi i treći put, i prilikom svakog pranja proći će rukom po njegovom stomaku, pa ukoliko nešto izade iz njega opraće to, i to mjesto pričvrstiti vunenom gazom, pa ukoliko bude nedovoljno može se poslužiti nekim medicinskim sredstvima kao što su flasteri ili slično. Ukoliko ne uspije mrtvoga očistiti sa tri pranja povećat će na pet ili sedam puta, a zatim ga nekom tkaninom posušiti i namirisati njegove zamaknute dijelove tijela kao i mjesta kojima je sedždu činio, a ukoliko bi namirisao cijelo tijelo bilo bi bolje. Isto tako će šake umrloga namirisati bahurom-vrsta mirisa, a ukoliko bi mu brkovi ili nokti bili dugi skratit će ih. Kosu mu neće uljepšavati i namještati. Kosa žene će se načiniti u tri sveza i uvezati straga.

4. Oblačenje ćefina umrlome: najbolje je da se muška umrla osoba obuče u trodijelne bijele ćefine i da nemaju u sebi oblik košulje niti prekrivača za glavu, kao što je to činio

Allahov Poslanik, sallallahu `alejhi ve sellem. Ćefine će mu postepeno obući, a ukoliko bi se obukao u košulju, pantolama i sa kapom ne bi imalo smetnje. Dok se ženska osoba oblači u petodijelne ćefine, tzv: dir`, himar, izar i dva liffeta (svaki dio ponaosob pokriva određeni dio tijela). Malodobni dječak se oblači u jednodijelni do trodijelnog ćefina, a djevojčica u trodijelni ćefin od: kamisa i dva lifeta. Uz to da ono što je vadžib u pogledu svih jeste da se obuče bar u jednodijelni ćefin. Ukoliko je umrli umro kao muhrim (onaj koji je u obredima hadždža ili umre) takav će se ogasuliti sa vodom i lotosom i ćefini će mu biti izar i rida (obavezna odjeća onoga ko obavlja hadždž ili umru), a može se obući i drugi ćefin, ali mu se neće prekrivati glava niti lice, kao što se neće namirisati, jer će na Sudnjemu danu biti proživljen čineći telbiju (govoreći: lebejk Allahumme lebejk) kao što je to došlo u vjedostojnim hadisima Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem.⁸⁴ U slučaju žene koja umre u obredima umre ili hadždža njoj će se obući ćefini kao i drugima, s tim što se neće mirisati, i njeno lice neće biti prekrivano nikabom, niti će joj se rukavice oblačiti na ruke, već će joj se lice i ruke prekriti sa ćefinima u koje je obučena, kao što je to već pojašnjeno u svojstvima oblačenja ćefina ženskoj osobi.

5. Najpreči ljudi za gasuljenje i klanjanje dženaze umrlom su:

- Onaj kojeg je oporučio umrli da ga gasuli i klanja mu dženazu;

- Otac;

- Djed;

- A zatim najbliži u srodstvu u pogledu muškaraca.

Što se tiče žene:

- Ona koju je oporučila umrla da je gasuli;

- Majka;

- Nena;

⁸⁴ Bilježi Buhari, br. 1206., i Muslim, br. 1206., od Ibn-Abbasa.

▪ **Zatim najbliže žene koje su joj u srodstvu**

Isto tako je propisano da supružnici jedno drugo gasule, kao što je bio slučaj Ebu-Bekra, radijallahu `anhu, kojeg je gasulila njegova supruga, i Alija, radijallahu `anhu, koji je gasulio svoju suprugu Fatimu, radijallahu `anha.

6. Način klanjanja dženaze umrlome:

Dženaza namaz se sastoji od četiri tekbira, tako što će nakon prvog tekbira proučiti suru El-Fatihu i ako bi uz nju proučio kratku suru ili jedan ili dva ajeta bilo bi poželjno, zbog vjerodostojnog hadisa koji je prenešen o tome od Ibn-Abbasa, radijallahu `anhuma. Zatim će donijeti drugi tekbir i donijeti salavate na Allahovog Poslanika, sallallahu `alejhi ve sellem, kao što se to čini na tešehhudu u namazu. Zatim će donijeti treći tekbir i proučiti slijedeću dovu: „Allāhummegfir li hajjina ve mejjitina ve šāhidinā ve gā'ibina ve sagīrinā ve kebīrinā ve zekerina ve unsānā, Allāhumme men ahjejtehu minna fe 'ahjihi `alel-islam ve men teveffejtehu minnā feteveffehu `alel-iman, Allāhummegfir lehu verhamhu ve `afihi ve `afu `anhu ve ekrim nuzulehu ve vevesi` mudhalehu vegsilhu bil-māi ves-seldži vel-berdi ve nekkihhu minel-hatājā kemā junekkas-sevbul-ebjedu mined-denes ve ebdilhu dāren hajren min dārihi ve ehlen hajren min ehlihi ve edhilhul-džennete ve e'izhu min `azābil-kabr ve `azabin-nar vefsah lehu fi kabrihi ve nevvir lehu fihi, Allāhumme la tahrimna edžrehu ve la tudillena ba`dehu.

O Allahu, oprosti našim živim i mrtvim, prisutnim i našim odustnim, našim malim i našim odraslim, ljudima i ženama. O Allahu, onoga koga poživiš poživi ga na islamu, a onoga koga usmrtiš usmrti na imanu. Allahu oprosti mu, smiluj mu se, sačuvaj ga i predi mu preko grešaka i pripremi mu lijepo mjesto boravka, propiširi mu ulaz, i operi ga vodom, snijegom i ledom i očisti ga od grijeha kao što se bijela odjeća očisti od nečistoće. Uvedi ga u kuću bolje od njegove i zamjeni mu porodicu boljom od njegove i uvedi ga u Džennet i sačuvaj ga

od kaburske patnje, i patnje u Džehennemu i proširi mu kabur i osvjetli ga. Allahu nemoj da nama spriječiš njegovu nagradu i da nas u zabludu odvedeš nakon njega.“

Zatim će donijeti četvrti tekbir i predati selam na desnu stranu.

Poželjno je da prilikom svakog tekbira podigne ruke. Ukoliko je umrla osoba žena zamijenice izrazom: „Allahumegfir leha..“ do kraja dove, a ukoliko bi se klanjala dženaza za dvije osobe reći će: „Allahumegfir lehuma..“ do kraja dove, a u slučaju tri osobe ili više reći će: „Allahumegfir lehum..“ do kraja dove. Ukoliko bi se klanjala djetetu iz pobačaja reći će umjesto: „Allahumegfir lehu..“ slijedeću dovu: „Allāhummedž` alhu fertan ve zuhren livālidejhi ve šefi`an mudžāben, Allāhumme sekil bihi mevāzinehumā ve e'azim bihi udžūrehumā ve elhikhu bisālihi selefil mu` minīn vedž` alhu fi kefāleti Ibrahīme `alejhisalātu ves-selāmu vekihi bi rahmetike `azabel-džehīm.

O Allahu, učini ga čuvanom i garantovanom nagradom za njegove roditelje i učini ga njihovim šefadžijom čiji se šefa`at prihvata. Allahu, otežaj njime vagu njihovih dobrih djela, povećaj njime njihovu nagradu, pridruži ga dobrim prethodnicima vjernika, učini da se o njemu brine Ibrahim, alejhisselam, i sačuvaj ga milošću svojom džehennemske patnje.“

Od Sunneta je da imam stoji naspram glave umrlog muškaraca, a naspram pojasa kod umrle žene. U slučaju klanjanja dženaze za više osoba pretpostaviće se muška umrla osoba prema imamu, a ženska iza tako da dođe bliže kibli, a u slučaju klanjanja dženaze dječaku pretpostaviće se naspram umrle žene, a zatim nakon nje djevojčica, tako što će se glava dječaka poravnjati naspram glave muškarca, a pojas žene naspram glave muškarca, kao što će se glava djevojčice poravnati sa glavom žene, pa će pojas njih dvije biti naspram glave muškarca. Svi klanjači će se poredati iz imama, a

**ukoliko neko ne bi mogao naći mjesto pozadi sa klanjačima
dozvoljeno mu je stati uz imama sa njegove desne strane.**

**Neka je zahvala Allahu, Gospodaru svjetova i selam i
blagoslov na Poslanika, njegovu porodicu i ashabe.**

Sadržaj:

PREDGOVOR	1
Uvod prvom izdanju	2
Prva lekcija	4
Druga lekcija.....	6
Treća lekcija	12
Četvrta lekcija	21
Peta lekcija.....	25
Šesta lekcija	27
Sedma lekcija	30
Osmo lekcija	35
Deveta lekcija.....	38
Deseta lekcija	42
Jedanaesta lekcija	44
Dvanaesta lekcija	46
Trinaesta lekcija	48
Četrnaesta lekcija	50
Petnaesta lekcija	53
Šesnaesta lekcija	53
Sedamnaesta lekcija.....	57
Osamnaesta lekcija	59